

Roofmoord Hantje Zijlstra was 'grote schok voor omgeving'

Springlevend, dat zijn de verhalen rondom de roofmoord op slager en veehandelaar Hantje Zijlstra in Vijfhuizen en omstreken. „Ik hear hieltyd noch nije dingen”, aldus pakesizzer Wout Zijlstra.

Boven: Minke en Hantje Zijlstra tijdens hun 25-jarig huwelijksjubileum in 1944. Onder links Hantje in 1940 op zijn fiets onderweg naar de vee-markt in Sneek en rechts in militaire dienst omstreeks 1914. Rechts: De zusjes Betty (links) en Renée Metzelaar in het Vondelpark (1939).

FOTO ARCHIEF FAMILIE ZIJLSTRA
EN BETTY METZELAAR

MARISSA DE JONG

Het is dinsdag 16 januari 1945, de oorlog is bijna voorbij. Hantje Zijlstra uit Vijfhuizen fietst terug van de veemarkt in Sneek. Nicolaas Galama uit Blauwhuis rijdt een stukje met hem op, maar hun wegen scheiden als Zijlstra, samen met dorpsgeenoot Auke Andela, koers zet naar Vijfhuizen. Galama is bij Wolsumerkerk als hij plots een harde knal hoort: in de kleine gemeenschap van Wolsum en omstreken een ongewoon geluid.

Het is een herinnering aan de roofmoord op Hantje Zijlstra, die door twee verzetsmannen overvallen werd en door zijn hoofd geschoten. Anderhalve week later overleed Zijlstra aan de gevolgen van de schotwond. Komende zaterdag staat de Dodenherdenking van Wolsum in het teken van de roofmoord op Hantje Zijlstra, een gebeurtenis die tot op heden een grote impact heeft gehad op de familie en de omgeving. Maar het is ook aanleiding voor het ophalen van herinneringen.

„Tinkst fansels earst allinnich oan de famylje ast it hast oer de impakt fan sa'n gebeurtenis”, stelt „sterke man” en pakesizzer Wout Zijlstra. „Ik hie nooit tocht dat it ek yn de fierdere omjouwing sa libbe. Mar ast dy betinkst dat Fijfhûs in dearinne strjitte wie, dêr wie fansels nea wat. Dit hat doe echt in grutte skok west.” Het verhaal van Nicolaas Galama kwam Zijlstra laatst pas ter ore. „Syn dochter, Trees, skille my lêstendeis en fertelde dat har heit dat altyd ferteld hie, dat hy dêr sa fan skrokken wie.” Maar ook vanuit het dorp kwam er reactie. Zo was een jonge Tine Reitsma op het ijs aan het spelen, toen ze twee mannen achter Auke Andela en Hantje Zijlstra aan zag fietsen. Ze hoorde vervolgens het schot en zag hoe Hantje Zijlstra ter aarde stortte. „Dat ferijt sa'n jong famke nea wer”, meent Zijlstra.

Het verhaal dat op de familie nog steeds veel indruk maakt, is het verhaal van Wouts oom, Tjalling. Hij wordt in 1943 gepakt terwijl hij vlees smokkelt en weggevoerd naar een werkkamp in Polen. Na het einde van de oorlog keert Tjalling opgelucht en blij terug naar Nederland. Hij neemt Hermine Budig, een Tsjechische vrouw die niets meer had, mee vanuit Polen en zet koers naar Leeuwarden, waar zijn vader op vrijdagdag altijd op de veemarkt te vinden is.

Met z'n tweeën nemen ze plaats aan een tafeltje en besluiten wat te drinken te bestellen. Als de ober aan de tafel verschijnt om de bestelling op te nemen, zegt Tjalling: „Skriu ek mar wat te drinken op foar myn heit.” „Wa is dyn heit dan?”, vraagt de ober vervolgens, waarop Tjalling antwoordt: „Hantje Zijlstra.” De ober laat haar opschrijfbokje geschrokken uit haar handen vallen en hakelt: „Mar dy is dea.”

„Dêr is Tjalling sa fan skrokken, dy koe der nea oer prate”, vertelt Zijl-

stra. Het verhaal is dan ook doorgegeven door Budig, die later overleed met Auke Andela is getrouwd.

De broers van Tjalling zijn er altijd boos over gebleven, de roofmoord op hun vader. Een generatie later is de boosheid er nog steeds wel, maar de trots overheerst. „Ik kin der noch wol lik om wurde”, zegt Zijlstra. „Mar no bin ik sa grutsk op myn pake en beppe. Myn pake dy't altyd ylligaa it sikehûs yn Snits foarseach fan fleis. Sawisa fyn ik minsken dy't loaden yn hûs hiene de grutste helden. Gjin twa wiken ne't myn pake deagien is, naam myn beppe wer in nije ûnderdûker yn 'e hûs.”

Het was Hantje Zijlstra die in Vijf-

'Ik hie der nooit oan tocht dat it ek yn omjouwing sa libbe hat'

huis en omstreken bij boeren langsging om plaatsen te vinden voor onderduikers. Betty Metzelaar (85) uit Amsterdam was één van die onderduikers, ze kwam samen met haar twee jaar oudere zus Renée in 1943 naar Remswerd (vlakbij Vijfhuizen). Het was hun derde onderduikadres, nadat ze eerder in Zeeland en Rotterdam ondergedoken hadden gezeten. „Hantje ging toen bij de boeren langs en heeft alle Bijbelteksten uit zijn zak gehaald om te zorgen dat mijn zus en ik een plek konden krijgen”, vertelt Metzelaar. Na twee afwijzingen was het de oude, vrijgezelle boer Van Dijk die de meisjes in huis nam. „Samen met zijn nog oudere huishoudster woonde hij in de boerderij, maar een echte familieman was het natuurlijk niet.”

Bij de Zijlstra's voelde Metzelaar zich meer op haar gemak. Door het welland liep ze van Remswerd naar Vijfhuizen, een tocht van hemelsbreed een kilometer, om met de dochters van de Zijlstra's, Jeltsje en Tyn, naar school te lopen. „Met hen kreeg ik

een goede hand. De meisjes wisten mijn haar, dat weet ik nog. Dat heeft grote indruk op mij gemaakt. En het is niet voor niets dat ik Minke en Hantje Zijlstra heit en mem ben gaan noemen, terwijl ik de boer waar wij zaten omke noemde. Het waren goede, warme mensen; makkelijk om je aan te hechten.”

Er ging dan ook een schok door het dorp toen het bericht kwam dat Hantje Zijlstra was neergeschoten. „De famylje Postma wenne neist 'ûs' en se seine tsjin my dat se de jonges noch achter hûs sjoen hie wylst dy dêr sieten te gûlen”, vertelt Zijlstra. Ook Metzelaar weet het nog goed: „Dat was vreselijk: Vijfhuizen en omstreken was een hechte gemeenschap. Vooral voor mem was het erg, dat ze met die jongens achterbleef. Maar ik was elf jaar oud en wist natuurlijk nog niet hoe iedereen er over dacht, ook omdat ik zo anoniem mogelijk probeerde te leven.”

Voor verraders in de omgeving is ze echter nooit bang geweest. „Het was een heel goed dorp. Iedereen wist dat wij Joods waren, maar ze zouden het nooit zeggen. De laatste twee jaar van de oorlog zijn voor mij en mijn zus eigenlijk het minst ingrijpend geweest: ik heb daar altijd een gevoel van logeren gehad. De tijd daarna, toen hoorden mijn zus en ik dat onze ouders waren overleden in Sobibor. Ik ben mijn heit en mijn vader kwijtgeraakt, dat is verschromkelijk.”

Net als Wout Zijlstra zal Betty Metzelaar zaterdagavond tijdens de herdenkingspreken. „Tante Betty”, zoals Zijlstra haar is gaan noemen, is één van de weinigen die zijn pake nog heeft meegemaakt. Toch merkt Zijlstra dat het verhaal van de roofmoord ook bij anderen in de omgeving nog steeds leeft. „Minsken fertelle ferhalen ek troch. Bij dizze betinking krije de ynwenners ek de kâns om harren ferhaal te dwaan. In moaie ôfsluting foar it doarp en de famylje.”